

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Masa' be-'erets ha-qedem

Deinard, Ephraim

Presburg, 643 [1882/1883]

מילשורי תוביבס

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815)

כי גם ממצרים אשר עבדו בהם כבבהמות שדה לא חפצו לצאת לולא
גרשום המצרים מארצם. כי נעים היה להם ללחך עפר רגלי שונאיהם אשר
השליכו להם פתותי לחם תחת השלחן בעמור על רגלם ולחיות חיי עם
ככל האדם בכח ידיו ובכשרונותיו. כן היה במצרים וכן היה בימי עלות
זרבבל ובלי ספק כן יהיה גם עתה. ואולי עוד יבואו ימים לישראל אשר
יברכו ממרחק את עדת היחפים על אשר הורו להם את הדרך לארץ
אבותיהם. אחת היא על כן אמרתי כי כל עוד אשר לא תמו היחפים מן
הארץ עוד לא אבדה תקות ישראל מלשוב לקדמותו. . . .

סביבות ירושלים

אחרי אשר תרנו את כל מוצאי ומובאי ירושלים אשר אחשוב למותר
להזכיר כל מקום בפרט יען כבר ידועים המה בכל ספרי הנוסעים אשר
קדמוני, עמדנו הכן לנסוע לחברון עיר קברות אבותינו הקדושים. שברנו לנו
חמורים לרכוב ובאחד הימים בשעה האחת עשרה בבקר שמנו לדרך פעמינו
ועוד איש משכיל יליד רוסיא נלוה אלינו ונצא את פני העיר דרך שער יפו
ונרד מן ההר ונעבור לפני פתח הבית אשר בנה השר ר"מ מונטיפיורי בכסף
הנדיב ר' יהודה טורא ז"ל מנוי ארלעאנס. ומה השתוממתי בראותי כי החון
הרב והעצום אשר הניח אחריו הנדיב הנזכר אכל הבית האחד הזה אשר
מחירו עלה לא יותר משלשים אלף ר"כ. הבית הזה עומד ושופח על פני
יקירי ירושלים ונקיון כפיהם. . . . ואחרי כל אלה מי יהנה מן הבית הזה
אם לא חבר המשחיתים הנותנים ירושלים לחרם וערי קדשנו לזועה. ראיתי
ונוכחתי לדאבון לבי כי לא גדולים ולא נוראים מעשי החסד אשר עשה משה
(מונטיפיורי) לאחינו יושבי ציון. כי לקחת כסף זרים אשר נתן על ידו לעשות
בו איזה דבר טוב ומועיל ולהשליכו על פני חוץ, זאת מצאה גם יד איש
פשוט אשר לא זכה לשם גדול כמהו בעד רוב חסדיו. ולולא פחדתי מן
הסופרים נערי בני ישראל (ומהם גם נערים בני שבעים שנה) אשר הרימוהו
אל על מרום מראשון עד כי האחד מסופרינו דמהו למשה בן עמרם, והשני
חשבהו לבן אלהים, וכמעט אין ספר בספרות ישראל במשך יותר משלשים
שנה למיום היה בוילנא בשנת תר"ו ואחרי כן, אשר לא ישרו לו משוררנו
שירי תהלה. מליצנו המתארים לנו נעם האביב עם כל חמורותיו בישבם
אחרי התנור והכירים ועורם נקפא מקרה, כתבו עליו מליצות רמות ונשגבות
וחזיונות הבל, וחזינו חזו משאות שוא ומדוחים עד כי באמת יקץ האיש
אשר יאמר לקרוע את המסוה מעל פניו. ולולא יראתי מהמונם כי עתה
אמרתי כי גם ברוסיא מאראקא ורומעניען עשה רב טוב לבית ישראל כאשר
עשה בארץ הקדושה. ובעמדי אצל הבית „משכנות יעקב" אמרתי אלה המה
שריך וראשיך ישראל החפצים לעשות להם „שם עולם" טוב מבנים
ומבנות. . . . בדאבון לב עזבנו את המקום הזה ונסע לדרכנו. הם

השמש הכה על ראשנו בלי חמלה. המים אשר לקחנו אתנו מן העיר אולו מכלינו. לשוני דבק לחכי מצמאון, ועל הדרך אין בית ואין עץ אשר נוכל להסתר מפני החם הגדול. ומה גדלה שמחתי כאשר בא אחרינו המתורגמן לציר עסטרייך רוכב על פרדה וצלוחית מים בצלחתו, בקשתי ממנו מעט מים והוא נתן לי את שאלתי ותחי רוחי כמעט. נעים מאד היה לי לראות בן ערב צעיר לימים הדור בלבושו כבן איירופא ומדבר צחות בשפת אשכנו וכל הליכותיו ותנועותיו כתור אדם המעלה, ובדברי אתו שכחתי כמעט עמל הדרך עד אשר נפרדנו איש מרעהו ונבוא עד קבר רחל אמנו, ושמה נפשנו מעט. ואחרי אשר לא מצאתי שמה כל דבר הראוי לשים לב עליו הלכנו לדרכנו. ונעבור על פני העיר בית לחם. אבל לא חפצתי לסור אל העיר המיושבה מנוצרים. יען די והותר ראיתים באירופא. . . . ובכן עברנו דרך מסלת סלעים וקירות הרוסים, אבני נגף וצורי מכשול על כל מדרך כף רגל עד כי באנו בין שני קירות אבנים במשעול צר מאד, והנה איזה ערביים באו לקראתנו. רוכבים על גמלים טעונים משא לעיפה עד כי לא היה לנו דרך לנשות ימין ושמאל ונלחצנו אל הקיר האחד אשר אבניו לא טחו בטיט ונפצע את רגלנו בהן, וכאשר עברו הגמלים לפנינו נאלצנו לכוף את ראשנו. ואחרי עמל רב הצליח לנו לצאת למרחב מן המקום הזה ברגלים פצועות. ובעת אשר כאבי היה אנוש עלה מקרה בלעם על לבי ויתיצב לפני כמו חי, רק זאת לא אדע עד היום אם גם הערביים הלכו במלאכות ההשגחה העליונה לפצוע את רגלי או רק מקרה היה, יען לא ראיתי חרב שלופה בידם. ובמשך שעה אחת מן המקום הזה באנו אל התחנה או המלון בברק.

ברק

הוא בית מלון עומד על אם הדרך בשפוע ההר, ושם ינפשו כל הולכי דרך. אצל הבית באר מים חיים קרים נוזלים מתחת ההר. במרחק שתי מאות צעדים מן הבית נמצאה הברכה הראשונה משלש הברכות הנקראות בפי יושבי המקום "ברכות שלמה". הברכות הנן מרבעות וגדולות מאד אשר חצבו באדמת סלע. עד כי ישתומם הרואה על המלאכה הכבדה הזאת אשר אלפי ידים עמלו בהן, ואם אמת בפי המסורה כי שלמה המלך בנה אותן למקום רחצה. לא יפלא עוד בעינינו מדוע התאוננו עליו בני עמו על אשר הכביר את עלו עליהם. ולפי דעתי יש ממש בפי ההגדה הזאת. יען באמת לא נמצא מקום מוכשר למקום רחצה סביבות ירושלים מלבד המקום הזה. ובלעדי שלמה לא קם מלך אחר לישראל אשר פזר כסף כאפר לתענוגות בני אדם. המים מן הבאר אשר אצל הבית שוטפים אל הברכה הראשונה העמוקה מאד. וממנה אל השניה והשלישית. מן הברכה השלישית ישטפו המים דרך צנורות עד קרוב לירושלים. אפס הערביים קלקלו את הצנורות לבל יהיו מים בעיר, למען תמצא ידם להשתכר בהביאם מים למכור.

בכואנו אל המקום הזה מצאנו ערביים רבים ומהם בערואינים רוכבים על סוסים
וחרבם על ירכם וקני רובה על גבם. ובכל זאת לא נפל לבנו ואימתם לא
בעתתנו, כי גם אנחנו היינו חמושים בקני רובה קטנים. אולם זאת נודע לנו
אחרי כן כי בראותם אנשים מלובשים בגדי איירופא לא יעיוזו לנגוע בהם, ובכן
לא קרה לנו כל רע. ונס לא מהרנו לעזוב את המקום הזה, כי אם ישבנו
בצל הבית מאחוריו לסעוד לבנו בלחם ויין אשר לקחנו אתנו מירושלים.
כשעה תמימה ישבנו לנוח והערבי מנהלנו החל להאיץ בנו לעשות דרכנו
הלאה למען נוכל לבוא בעוד מועד לחברון. רק האיש אשר נסה כבר
במסעות כאלה יוכל לתאר בנפשו מה נעים הוא בארץ שוממה לעזוב מקום
צל ומים קרים וללכת או לרכוב תחת שמש בוערה כאש על סלעי מנוה,
לעלות בכל רגע הרים תלולים ולדרת בקעות בין ים אבנים מנופצות ובכן
עזבנו את המקום הזה בלי חמדה ונרכב הלאה. במרחק שתי שעות מברק
ראינו מרחוק הר גבוה ותלול, והמסלה אשר הלכנו בה תתחלק לשתיים,
ושתיהן תסובבנה את ההר. אורחתנו הקטנה הלכה בדרך המלך. ורק אני
לברי ירדתי מעל החמור ללכת ברגלי במסלה הקטנה אשר לפי דעתי היתה
דרך קצרה מהמסלה הגדולה. כל האורחה לא אבו לעזובני ללכת לברי
מפחד הערביים. שחקתי לפחדם ואקח קנה רובה קטן בצלחתי ואלך לדרכי.
בדרך פגשתי ערביים רוכבים אשר דרשו לשלומי ככבוד. וכה הלכתי כשעה
תמימה עד אשר באתי בין הרים וגבעות אשר אין דרך לנשות ימין ושמאל.
והמסלה אשר הלכתי בה כבר עזבת, כי ראיתי שלא תוליכני למחוז חפצי
להתאחד את אנשי לויתי אשר על כן נאלצתי לזחול על ידי והגלי בין הסלעים
הנוראים עד אשר פגשתי שמה ערבי אחד אשר הגיד לי כי בעוד מעט
תעמודנה רגלי על דרך המלך וכן היה. אחרי עמל הצי שעה בין ערמות
האבנים יצאתי למרחב על אם הדרך אצל מעין מים החצוב עמוק בלב הסלע
והחר אשר ראיתי לפני טרם עזבי את רצי נשאר בעת מאחרי. יותר מחצי
שעה ישבתי שמה עד אשר באה אורחתנו. וכלם הביטו עלי בתמהון, כי
לפי דבריהם סכנתי את נפשי בלכתי בדרך ובלי דרך בין ההרים. אפס תחת
עז רוחי אשר לא עזבני מעולם כמעט סכנתי את נפשי באמת, לא באשמת
הערביים אשר אינם רעים בשום אופן מהנוצרים באירופא ואשר בכל אופן
שיהיה הייתי חמוש בקנה רובה אשר לא ישא גם פני ערבי ברגע מסכן אבל
נסיתי ללחום את טבע הארץ: את חום השמש הבערה כתנור. וללחום את
הטבע חסר אונים הייתי. כי על כן בישבי לרכוב על החמור בלוית בני
לויתי חשתי כאב נורא בראשי וכל יצורי גוי רפו כמו אחוזי השבץ. ואולי
הועילו עוד לחותי המים אשר שתיתי אחרי עמל לכתי בין ההרים, ונאלצתי
לדרת מן החמור ללכת ברגלי. אך לא יכלתי להניד רגלי ולמוש ממקומי
כי עזבני כחי. ובין כה רד היום ואנחנו היינו עוד רחוקים מחברון כי על כן
לקחנו הי לילענבלום בזרועי ויתמכני בכל עז, וכה הלכנו לאט עד אשר

באנו למעין מים במרחק חצי פרסה מן העיר. שתיתי מעט מים חיים ותחי רוחי. התאמצתי ואלבש עז לשבת על החמור עוד הפעם ובן לויתי הלך לרגלי חמורי לשמרני לבל אפול. וכה באנו העירה בשעה העשתי עשרה בלילה.

חברון

אחרי אשר בעיר הזאת אין בית מלון לאורחים, על כן נאלצנו לסור אל הבית הראשון אשר פגשנו, אף כי לא מצאנו בו מנוחה כאשר קוינו. ורע מכל היה הריח הרע מן השמן אשר ידליקו במקום נר עד כי לא יכלתי כל הלילה להתמהמה בבית אף רגע. עליתי על גג הבית בתקותי למצוא מנוח תחת כפת השמים באויר נקי אבל גם תקותי זאת נהפכה לי לאכזב. יען המון הכלבים המתגוללים לאלפים בראש כל חוצות ביום, ילינו כלם על הגגות לשמור את הבתים, ומקול צעקותיהם תחרשנה האזנים. וכה שבעתו נדודים כל הלילה עד אור הבקר. בבקר השכם השמעתי באזני בעל הבית כי יש בידי מכתב להרב הישיש ר' יעקב מנשה, מנכדו בפעטערבורג, וכי יש את נפשי ללכת אליו אחר התפלה. אעס הרב לא חכה עד אשר אבוא אליו ויבוא אלי בלוית הגבאים ומתי סודו. והאיש זקן מאד כבן תשעים. ואגיד לו כי מאד יצר לי כי הטריח את כבוד שיבתו לבוא אלי ואני צעיר לימים והוא נחמני בענות צדק כי לא תכבד עליו ההליכה. ובכן החלוננו לדבר על דבר מטרת מסעי הנה. ובין כה באו עוד רבים מיושבי העיר לבקרנו, עד כי מלא הבית אדם רב. ובדברנו אודות מוסדות קולוניות בארץ הקדושה, התעורר איש צעיר לימים ויחל לקלל את השר מונטיפיורי וחברת כל ישראל חברים על אשר לא עשו עוד מאומה לטובת יושבי ציון לקנות למענם אדמה, אשר בכל לב ונפש הצצו לעברה בזעת אפים בעד הכסף הרב אשר הוציאו באה"ק אשר לא הביאו כל תועלת ואני שאלתי את האיש במה נדע כי אמנם באמת ובתמים תחפצו לעבור את האדמה? כי מאד יוכל להיות כי כאשר תשיגו אדמה ותראו ותוכחו כי לעבודה הזאת דרוש עמל כפים אשר לא הסכנתם בזה תעזבו את האדמה ותשובו אל העיר לחיות מן החלוקה המגאלה כמקדם? על הדברים האלה ענו רבים פה אחד. "הננו נכונים לקבל עלינו באלה ובשבועה לעמול ולעבור עד שפת דמינו האחרונה. ועוד זאת נעשה כי כל אחד מאתנו יתן את כל אשר לו על יד אלה אשר יאמרו לייסד קולוניא ויוכלו למנוע ממנו את החלוקה לעולם. יען גם כעת אין אנחנו חיים מן החלוקה לבד אשר לא תתן לנו אף לחם יבש. וכל אחד מאתנו נאלץ לבקש לו מוצא ללחם לבל ימות ברעב". שמעתי את דבריהם ולא מצאתי בפי מענה כי אמנם הצדק אתם, אחרי אשר באמת לא עשינו מאומה לטובת אה"ק אשר יאמר עליו כי זה הוא. וכל הכסף הרב אשר נשקיע בכל שנה בחוכת ציון ישא רוח.